

MINISTER
ROZWOJU REGIONALNEGO

Warszawa, 18 kwietnia 2011 r.

Elżbieta Bieńkowska

DKF-VIII-818-26-(2)-EK/11
NK. 5/17/18/11

14.01.11
1952
p. J. Kociński
SEKRETARIAT
Minister Pracy i Spraw Senackich
20.04.11
3640
kopis

Pan Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Bogdan Borusewicz

W odpowiedzi na oświadczenie złożone przez senatorów: Pana Grzegorza Wojciechowskiego, Pana Zdzisława Pupę i Pana Wojciecha Skurkiewicza, na 72. posiedzeniu Senatu w dn. 17 marca 2011 r. (przysłane przy piśmie z dnia 24 marca 2011 r. - znak: BPS/DSK-043-3502/11), przedstawiam poniższe wyjaśnienia.

Środki finansowe pochodzące z budżetu Unii Europejskiej wspierające sektor rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich Polska otrzymuje od 2002 roku. Początkowo, w latach 2002-2004, było to wsparcie przedakcesyjne, dzięki któremu zdobyliśmy cenne doświadczenie w zakresie realizacji europejskich programów. Z chwilą wstąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej wzrost skali środków dla rolnictwa i obszarów wiejskich sprawił, że stały się one ogromną szansą rozwojową Polski.

W latach 2002-2004 wsparcia udzielano w ramach *Programu Przedakcesyjnego na rzecz Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich* (SAPARD). Za ogólną koordynację oraz wdrożenie programu SAPARD odpowiedzialne było Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Po akcesji Polski w struktury Unii Europejskiej, w latach 2004-2006 polityka strukturalna na obszarach wiejskich była realizowana w ramach II. filaru Wspólnej Polityki Rolnej. Środki na rzecz procesów restrukturyzacji obszarów wiejskich zaczęliśmy uzyskiwać z Sekcji Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej (EFOiGR-O) stanowiącej jeden z instrumentów funduszy strukturalnych. Projekty współfinansowane ze środków EFOiGR-O były wdrażane w naszym kraju w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006*. Instytucją Zarządzającą SPO *Restrukturyzacja...* (odpowiedzialną za realizację Programu) ustanowiono Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Program ten stanowił narzędzie realizacji osi 4 *Przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich* dokumentu strategicznego pn. *Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006* (NPR 2004-2006) programującego wykorzystanie przez Polskę funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w latach 2004-2006.

Celem SPO *Restrukturyzacja...* była poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Łącznie w ramach programu dostępnych było 1,784 mld euro, z czego ponad 1,192 mld euro (czyli ok. 67%) pochodziło z budżetu UE. Kwota faktycznie poniesionych i poświadczonych przez Instytucję Płatniczą (Ministerstwo Finansów) do Komisji Europejskiej wydatków kwalifikowalnych w ramach SPO *Restrukturyzacja...* wyniosła 6,872 mld zł (1,808 mld euro), w tym 4,527 mld zł (1,190 mld euro) ze środków wspólnotowych, co stanowi 99,76% alokacji środków EFOiGR-O przeznaczonej na realizację Programu. Według danych

pochodzących z bazy projektów dofinansowanych w ramach NPR 2004-2006, w ramach wszystkich programów Narodowego Planu Rozwoju 2004-2006 na obszarach wiejskich zrealizowano blisko 53,3 tys. projektów, z czego blisko 43,8 tys. projektów stanowiły projekty rolników. Szczegółowe dane na temat efektów rzeczowych wdrażania SPO *Restrukturyzacja...* zawarto w załączniku nr 1 do pisma. Ww. informacje na temat efektów rzeczowych, a także dane dotyczące wykorzystania środków w ramach programu SPO *Restrukturyzacja...* zawiera *Sprawozdanie z realizacji w 2009 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006* dostępne na stronach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (zakładka: *Fundusze Europejskie – wykorzystanie funduszy – sprawozdania roczne*).

Odnosząc wielkość wsparcia dostępnego w perspektywie finansowej 2004-2006 z funduszy strukturalnych na rozwój obszarów wiejskich i rolnictwo do wielkości wsparcia przeznaczonego na inne obszary należy zaznaczyć, że najwięcej środków zostało przeznaczonych na infrastrukturę – ogółem ponad 41 mld zł, w tym ok. 23 mld zł na inwestycje transportowe (drogi, koleje) oraz blisko 15 mld zł na inwestycje w ochronę środowiska. Ponad 7 mld zł wydaliśmy na szeroko rozumiany rozwój zasobów ludzkich, czyli kształcenie i szkolenia zawodowe, działania związane z aktywną polityką rynku pracy, przeciwdziałaniem bezrobociu i wykluczeniu społecznemu. Bezpośrednio do przedsiębiorców, na wsparcie ich działalności, trafiło ok. 4 mld zł. Kwota ponad 5 mld zł przeznaczona została na rozwój obszarów wiejskich, rolnictwo i rybołówstwo. Jednocześnie należy pamiętać, że projekty realizowane w miastach mogą wpływać bezpośrednio i pośrednio na rozwój obszarów wiejskich (np. te dotyczące szkolnictwa wyższego, wsparcia przedsiębiorczości, Instytucji Otoczenia Biznesu, infrastruktury społecznej w miastach powiatowych i subregionalnych).

Oprócz Sektorowego Programu Operacyjnego *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* w perspektywie finansowej 2004-2006 w Polsce wdrażany był Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 (współfinansowany w ramach II. filaru Wspólnej Polityki Rolnej z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej – nie wchodzącej w skład funduszy strukturalnych). Nadzór nad realizacją PROW 2004-2006 wpisywał się w zakres kompetencji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Działania realizowane z PROW 2004-2006 oraz SPO *Restrukturyzacja...* zostały tak zaprojektowane, aby uzupełniały się w ramach nadrzędnego celu, jakim był rozwój obszarów wiejskich. Jednocześnie do działań inwestycyjnych o charakterze regionalnym w zakresie restrukturyzacji obszarów wiejskich realizowane były działania komplementarnie prowadzone w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR 2004-2006) oraz SPO *Rozwój Zasobów Ludzkich* (SPO RZL 2004-2006), a także innych programów Polityki Spójności. W ramach tych programów, zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wsparcie udzielane było m.in. na modernizację i rozbudowę infrastruktury lokalnej (technicznej i społecznej) na terenach wiejskich, wsparcie tworzenia i rozwoju pozarolniczych małych i średnich przedsiębiorstw, przekwalifikowania ludności wiejskiej, podwyższenie poziomu i jakości edukacji.

W latach 2007-2013, w wyniku reformy Polityki Spójności, liczba funduszy strukturalnych została ograniczona. Możliwości dofinansowania inwestycji w zakresie rolnictwa przeniesiono w całości do Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Dla realizacji w Polsce WPR Unia Europejska przeznaczyła dla Polski 13,2 mld euro z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013). PROW 2007-2013, który kontynuuje działania zapoczątkowane w ramach PROW 2004-2006 oraz SPO *Restrukturyzacja...*, jako instrument Wspólnej Polityki Rolnej jest zarządzany i nadzorowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego nie prowadzi działań skierowanych bezpośrednio na wsparcie sektora rolnego, niemniej jednak powierzono mu nadzór nad realizacją dokumentu pn. *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013* (NSRO 2007-2013) (opracowanego w celu realizacji na terytorium Polski w latach 2007-2013 Polityki Spójności UE), który jest wdrażany poprzez programy współfinansowane z funduszy strukturalnych. Do programów tych należą: programy operacyjne na lata 2007-2013 (PO) zarządzane centralnie przez Ministra Rozwoju Regionalnego: PO *Kapitał Ludzki* (alokacja z Europejskiego Funduszu Społecznego - 9,7 mld euro), PO *Innowacyjna Gospodarka* (alokacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - 8,3 mld euro), PO *Infrastruktura i Środowisko* (alokacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności – 27,9 mld euro), PO *Rozwój Polski Wschodniej* (alokacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego - 2,3 mld euro), PO *Pomoc Techniczna* (alokacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 0,5 mld euro), programy w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (alokacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 0,5 mld euro), a także

16 regionalnych programów operacyjnych zarządzanych przez zarządy województw (alokacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 16,6 mld euro).

Na umożliwienie wykorzystania potencjału obszarów wiejskich dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia (z wyłączeniem bezpośredniego wsparcia sektora rolnego) wpływają działania w ramach wszystkich, poniżej wymienionych, celów NSRO 2007-2013, z czego największe znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich ma cel 6:

- cel 1: poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa;
- cel 2: poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej;
- cel 3: budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski;
- cel 4: podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług;
- cel 5: wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej;
- cel 6: wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Osiągnięciu założeń celu 6 służy przede wszystkim interwencja w ramach 16 regionalnych programów operacyjnych (RPO) oraz PO Rozwój Polski Wschodniej (RPW). Alokacja środków unijnych przewidziana na działania mające wpływ na realizację celu 6 wynosi ogółem blisko 5,9 mld euro, w tym 5,3 mld euro stanowią środki dostępne w ramach RPO i 568,1 mln euro w ramach PO RPW.

Postępy w realizacji 6 celu horyzontalnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 monitorowane są w trybie rocznym poprzez system 6 podstawowych wskaźników monitoringowych, dla których w 2009 roku osiągnięte wartości zbliżyły się znacznie do wartości przewidzianych na 2013 rok (w przypadku jednego wskaźnika zakładana wartość została przekroczona). Informacje na temat ww. wskaźników realizacji celu 6 NSRO 2007-2013 zawiera załącznik nr 2 do pisma.

Do obszarów koncentracji działań Polityki Spójności skierowanych na wyrównywanie szans rozwojowych na obszarach wiejskich w latach 2007-2013 należą m.in.:

- wsparcie rozbudowy infrastruktury technicznej i społecznej,
- tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy poza rolnictwem,
- wsparcie inwestycji infrastrukturalnych z zakresu lokalnych dróg, ochrony środowiska, zbioru i zagospodarowania odpadów, odbioru i oczyszczania ścieków, zaopatrzenia w energię i w wodę o dobrej jakości,
- wyrównywanie szans edukacyjnych młodego pokolenia,
- wsparcie kształcenia ustawicznego,
- stworzenie warunków dla lepszej dostępności do podstawowych usług, zwłaszcza w zakresie ochrony zdrowia,
- poprawa infrastruktury transportowej w relacjach miasto – wieś oraz systemów transportu zbiorowego w celu umożliwienia mieszkańcom obszarów wiejskich dojazdu w krótszym czasie do największych miast i skorzystania z rynku pracy bez potrzeby zmiany miejsca zamieszkania,
- stworzenie sprawnych połączeń telekomunikacyjnych umożliwiających korzystanie w szerokim zakresie z Internetu na obszarach wiejskich.

Według przeprowadzonych szacunków na obszary wiejskie może wpływać ok. 66% środków NSRO 2007-2013 (projekty o wartości ponad 41 mld euro), z czego:

- bezpośredni wpływ mogą wywrzeć projekty o wartości 14,4 mld euro (ok. 23% środków czterech krajowych programów operacyjnych),

- silny pośredni wpływ mogą wywrzeć projekty o wartości 14,5 mld euro (ok. 24% środków czterech krajowych programów operacyjnych),
- słaby pośredni wpływ mogą wywrzeć projekty o wartości 12,6 mld euro (19% środków czterech krajowych programów operacyjnych).

Analizy wskazują, że w ramach 16 regionalnych programów operacyjnych ok. 68% środków, tj. ok. 5,5 mld euro, bezpośrednio oraz ok. 5,7 mld euro silnie pośrednio wpływać będzie na sytuację na obszarach wiejskich. W ramach 16 regionalnych programów operacyjnych zaprogramowano 33% środków EFRR do bezpośredniego wydatkowania na obszarach wiejskich (tzw. terytorialny kod interwencji 05).

Zgodnie z danymi wygenerowanymi z Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13), według stanu na dzień 31 marca 2011 r., wartość umów o dofinansowanie w ramach wszystkich programów NSRO 2007-2013 (w części dofinansowania UE), przewidzianych do realizacji na obszarach wiejskich, wyniosła ponad 17 mld zł. Wielkość wsparcia zakontraktowanego w ramach NSRO 2007-2013 (w części dofinansowania UE) w poszczególnych sektorach, zgodnie ze stanem koniec marca 2011 r., kształtuje się następująco:

- badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość – 31,2 mld zł, z czego 2,6 mld zł stanowi wsparcie przewidziane na obszarach wiejskich;
- społeczeństwo informacyjne – 8,2 mld zł, z czego 676,8 mln zł stanowi wsparcie przewidziane na obszarach wiejskich;
- rozwój zasobów ludzkich – 21,3 mld zł, z czego 435,5 mln zł stanowi wsparcie przewidziane na obszarach wiejskich;
- transport – 54,8 mld zł, z czego 7,5 mld zł stanowi wsparcie przewidziane na obszarach wiejskich;
- energetyka – 3,5 mld zł, z czego 456,3 mln zł stanowi wsparcie przewidziane na obszarach wiejskich;
- ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom – 19,1 mld zł, z czego 3,2 mld zł stanowi wsparcie przewidziane na obszarach wiejskich;
- infrastruktura społeczna, kultura, turystyka oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich – 18,7 mld zł, z czego 2,2 mld zł stanowi wsparcie przewidziane na obszarach wiejskich.

Podsumowując pragnę zapewnić, że Ministerstwo Rozwoju Regionalnego na bieżąco analizuje wsparcie na rzecz obszarów wiejskich pochodzące z funduszy europejskich w ramach Polityki Spójności i dokłada starań, aby było ono komplementarne ze wsparciem dostępnym w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

L. Porzianin
J. K.

Załączniki:

1. Efekty rzeczowe realizacji SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006*
2. Podstawowe wskaźniki realizacji celu 6 Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013

**NARODOWA
STRATEGIA SPÓJNOŚCI**

Ministerstwo
Rozwoju Regionalnego
ul. Wspólna 2/4
00-926 Warszawa

tel. (022) 693 45 16
fax (022) 693 47 62
www.mrr.gov.pl
www.funduszeuropejskie.gov.pl

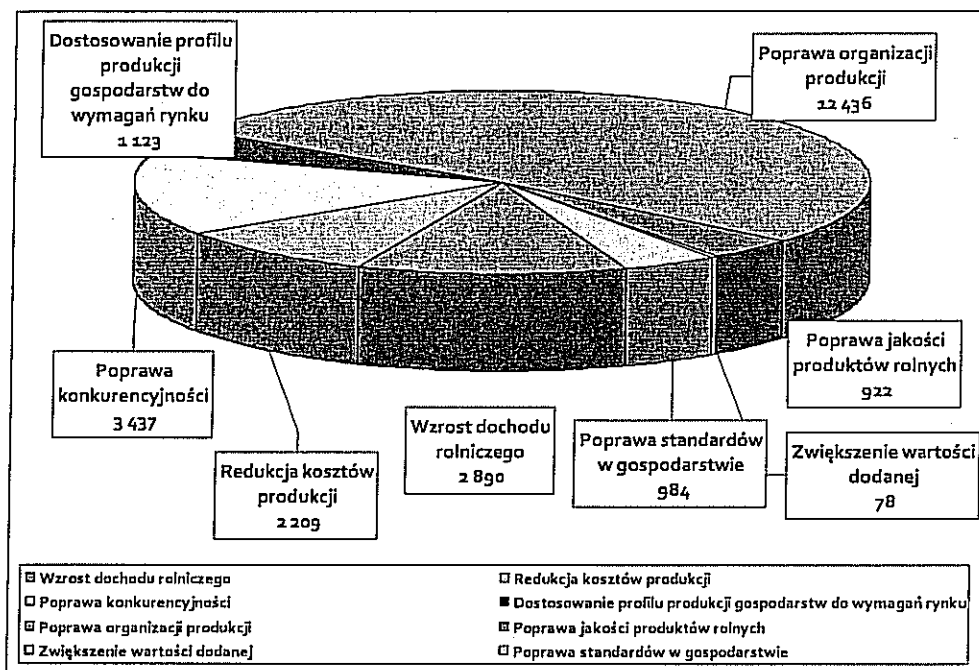
Załącznik nr 1. Efekty rzeczowe realizacji SPO *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006*

Zgodnie z danymi Instytucji Zarządzającej Sektorowym Programem Operacyjnym *Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006*¹ do końca okresu kwalifikowalności wydatków w ramach SPO *Restrukturyzacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich* zrealizowano ok. 50 tys. projektów².

Blisko połowę zakończonych projektów stanowią projekty zrealizowane w ramach działania 1.1 *Inwestycje w gospodarstwach rolnych* (ponad 24 tys. projektów). Do efektów rzeczowych osiągniętych w ramach działania 1.1 należą m.in.: zakup ok. 90,8 tys. sztuk sprzętu ruchomego, budowa lub modernizacja budynków produkcyjnych o powierzchni blisko 2 mln m², modernizacja i budowa obiektów służących produkcji i sprzedaży bezpośredniej w gospodarstwach rolniczych o powierzchni ok. ponad 180 tys. m².

Połowa z zakończonych projektów w ramach działania 1.1 miała na celu poprawę organizacji produkcji. Projekty zrealizowane w ww. działaniu skierowane były m.in. na: poprawę konkurencyjności, wzrost dochodu rolniczego, redukcję kosztów produkcji, dostosowanie profilu produkcji gospodarstw do wymagań rynku, poprawę standardów (w zakresie: higieny w gospodarstwie, ochrony środowiska w gospodarstwie, warunków utrzymania zwierząt w gospodarstwie), poprawę jakości produktów rolnych.

Wykres 1. Podział zrealizowanych projektów z zakresu inwestycji w gospodarstwach rolnych według celu

Źródło: Opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych MRiRW

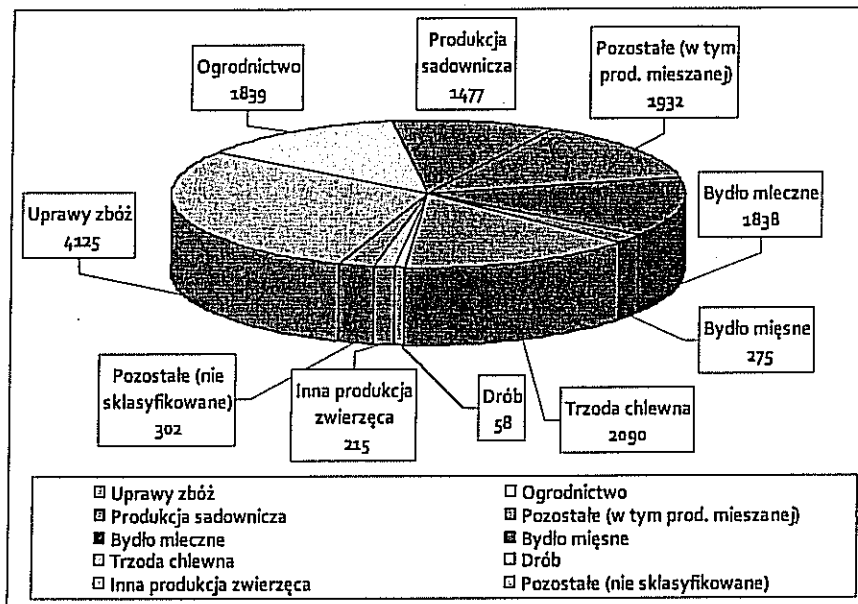
Działanie 1.2 *Ułatwienie startu młodym rolnikom* również charakteryzuje się dużym udziałem w ogóle zrealizowanych w ramach Programu projektów (ok. 28%, tj. 14 151 projektów).

Poniższy wykres zawiera podział zrealizowanych projektów z zakresu ułatwienia startu młodym rolnikom - według głównego kierunku produkcji gospodarstwa.

¹ Na podstawie danych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi do raportu końcowego z realizacji SPO *Restrukturyzacja...* (informacja pochodzi ze *Sprawozdania z realizacji w 2009 r. Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006*, sporządzanego cyklicznie w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego)

² Projekty dla których zrealizowano wnioski o płatność końcową.

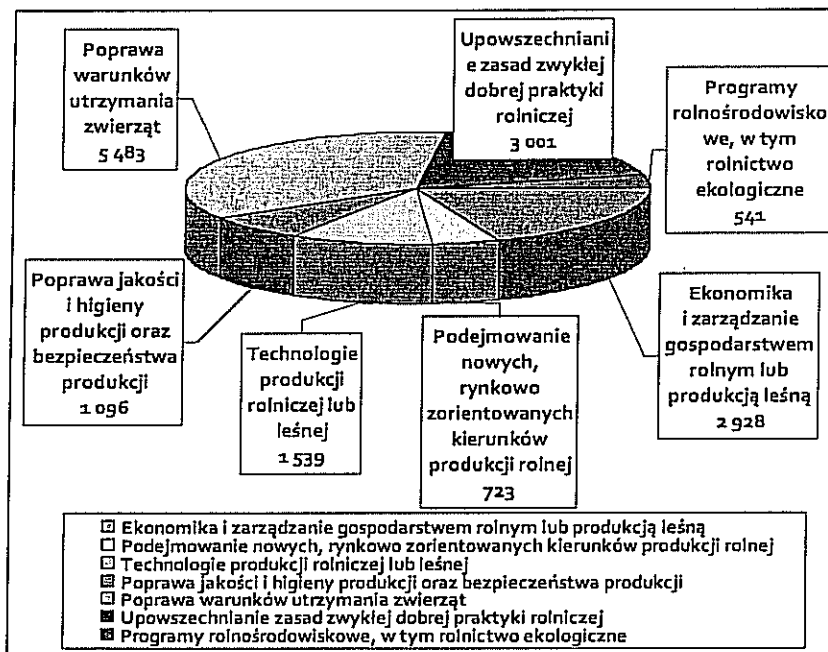
Wykres 2. Podział zrealizowanych projektów z zakresu ułatwienia startu młodym rolnikom według głównego kierunku produkcji gospodarstwa

Źródło: Opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych MRiRW

W ramach działania 1.3 Szkolenia zakończono 182 projekty, które pozwoliły na zrealizowanie ponad 15,3 tys. szkoleń. Najwięcej szkoleń dotyczyło poprawy warunków utrzymania zwierząt (35% wszystkich szkoleń). Poniższy wykres przedstawia podział zrealizowanych szkoleń według zakresów tematycznych.

Wykres 3. Podział zrealizowanych szkoleń w ramach działania 1.3 Szkolenia według zakresów tematycznych

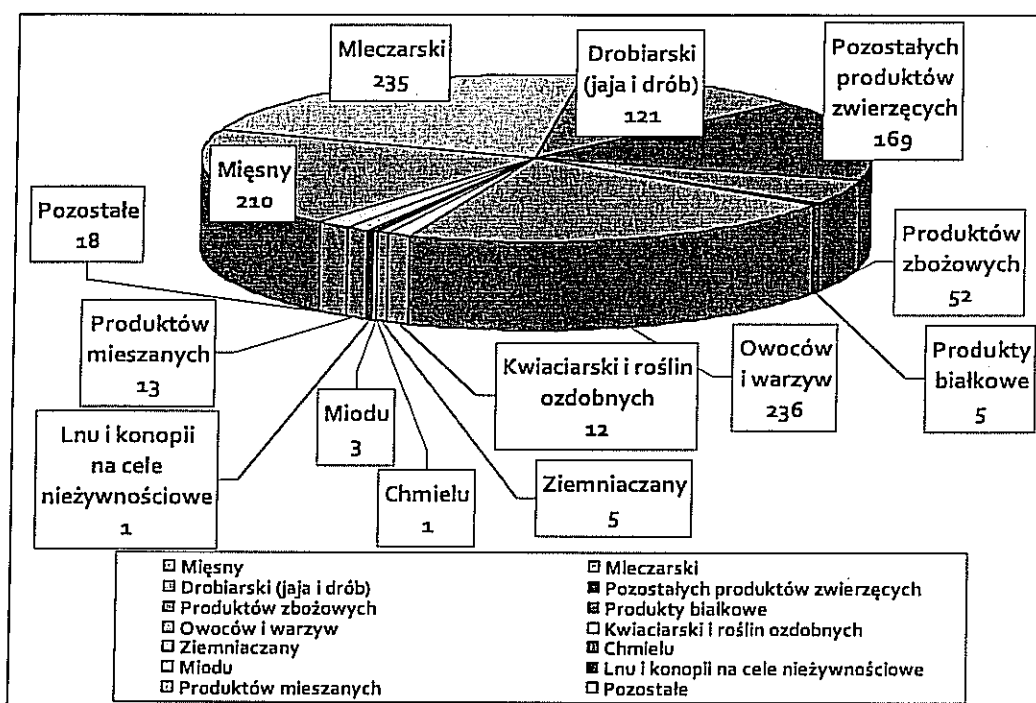

Źródło: Opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych MRiRW

Do końca okresu kwalifikowalności wydatków zrealizowano 33 projekty w działaniu 1.4 *Wsparcie doradztwa rolniczego*, co przełożyło się na zrealizowanie ponad 3,73 mln usług doradczych³. Zrealizowane usługi doradcze dotyczyły m.in.: przygotowania ulotek doradczych (ok. 2,47 mln usług), płatności bezpośrednich oraz wspierania działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ponad 1 mln), wspierania przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i dobrostanu zwierząt (ok. 85,8 tys.), organizacji spotkań dla rolników w ramach doradztwa grupowego (ok. 56,5 tys.), wspierania gospodarstw niskotowarowych (ok. 45 tys.), dostosowania gospodarstw rolnych do standardów UE (23,4 tys.), inwestycji w gospodarstwach rolnych (ok. 17,98 tys.), rent strukturalnych (ok. 7 tys.), różnicowania działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów (ok. 3 tys.) oraz ułatwiania startu młodym rolnikom (ok. 2,2 tys.).

W ramach działania 1.5 *Poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych* zrealizowano 1097 projektów, w ramach których ok. 1,1 tys. zakładów dokonało dostosowań strukturalnych. Podział liczby zakładów, które dokonały dostosowań strukturalnych w ramach Programu wg głównego sektora produkcji, przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Podział liczby zakładów, które dokonały dostosowań strukturalnych w ramach Programu SPO Restrukturyzacja... według głównego sektora produkcji

Źródło: Opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych MRIRW

Efektom rzeczowym realizacji działania 2.1 *Przywracanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego naturalną katastrofą lub pożarem oraz wprowadzenie odpowiednich instrumentów zapobiegawczych* jest odnowienie 106,2 ha powierzchni lasów, zmodernizowanie i wybudowanie dróg o długości 266,3 km oraz zagospodarowanie ponad 2,3 tys. ha powierzchni leśnej.

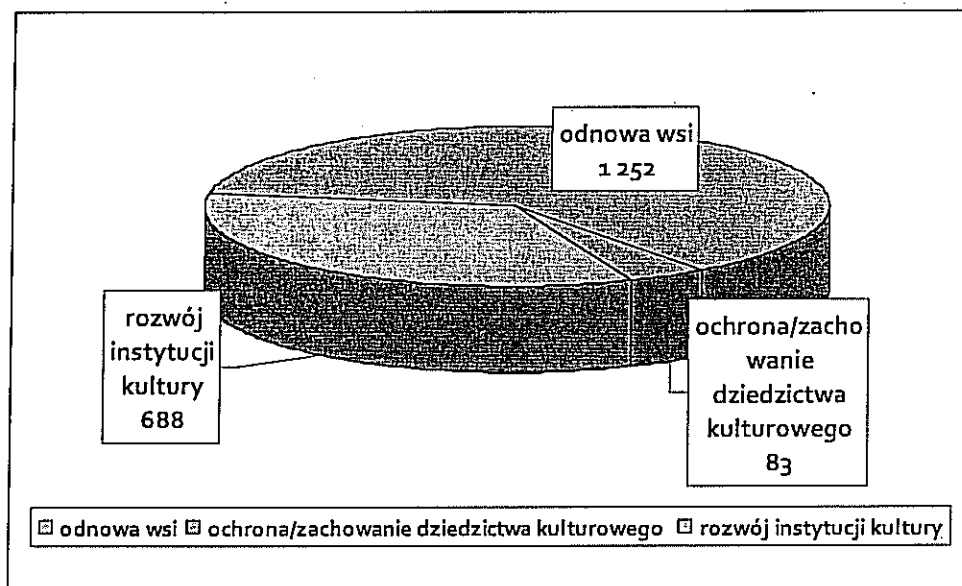
³ Usługi doradcze mogły być świadczone w formie:

- pomocy w przygotowaniu wniosków o płatność, wniosków o dofinansowanie, planów projektów, planów rozwoju gospodarstw;
- pomocy doradczej w trakcie realizacji projektu;
- organizacji spotkań w ramach doradztwa grupowego;
- przygotowania ulotek doradczych.

Z kolei realizacja działania 2.2 *Scalanie gruntów* umożliwiła dokonanie procesu scalenia ponad 20,4 tys. ha powierzchni gruntów. Dzięki temu przeciętna liczba działek rolnych w gospodarstwie zmniejszyła się z blisko 8 (przed scaleniem) do 4 (po scaleniu).

Spośród 2 023 projektów zakończonych w ramach działania 2.3 *Odnowa wsi oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego* ponad połowa dotyczyła odnowy wsi.

Wykres 5. Podział liczby projektów zrealizowanych w ramach działania 2.3 Odnowa wsi oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego według zakresów w ramach SPO Restrukturyzacja...

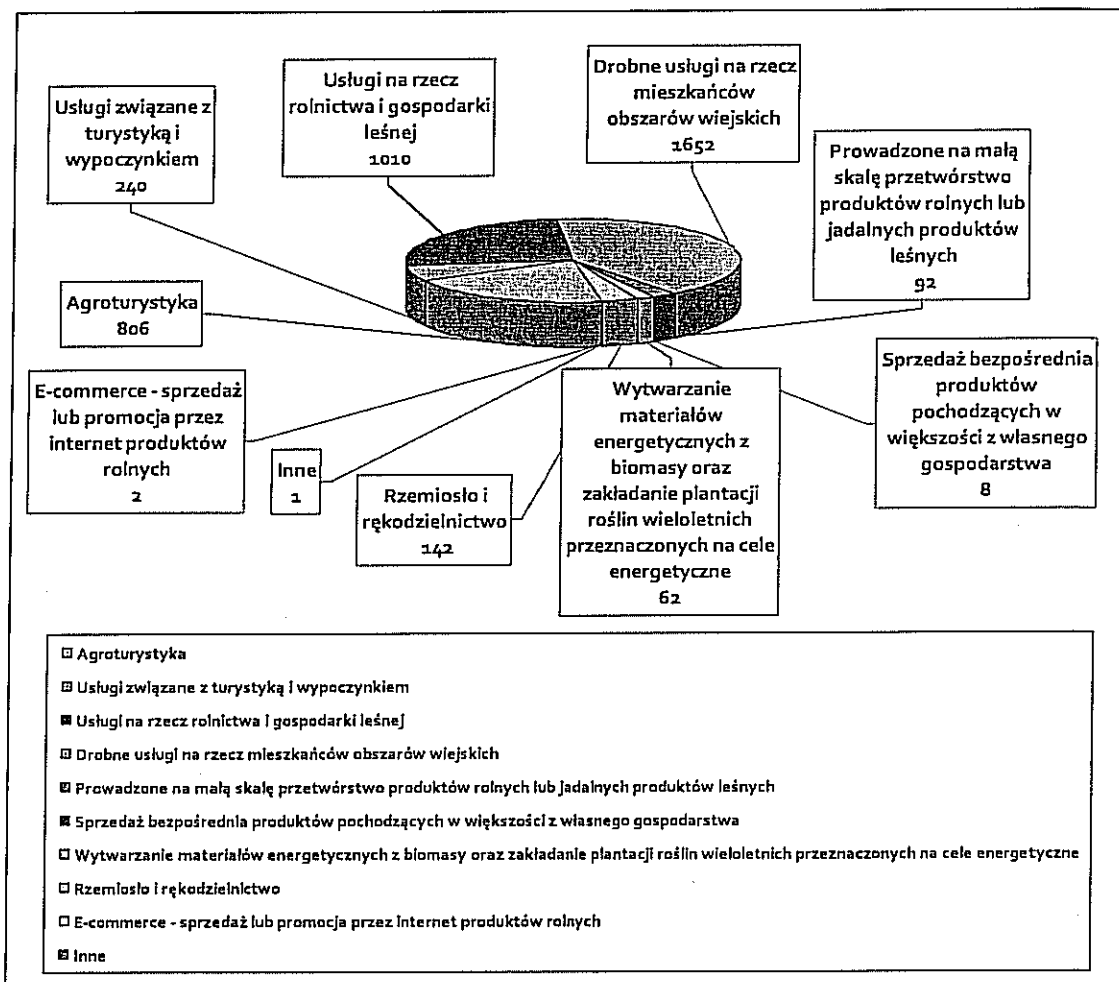
Źródło: Opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych MRIRW

Do efektów rzeczowych realizacji działania 2.3 *Odnowa wsi oraz ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego* należy m.in.:

- wybudowanie lub przebudowanie (w połączeniu z remontem) 750 elementów małej infrastruktury turystycznej oraz rekreacyjnej w tym systemów informacji wizualnej;
- zagospodarowanie 90 zbiorników i cieków wodnych w obrębie miejscowości;
- zbudowanie, odnowienie i urządzenie ścieżek rowerowych oraz szlaków turystycznych o długości 197,2 km;
- zbudowanie, odnowienie i urządzenie 629 obiektów sportowych;
- ukształtowanie 636 centrów wsi poprzez m.in. odnowienie lub budowę placów, parkingów, chodników, a także oświetlenia ulicznego;
- urządzenie 694 terenów zielonych, parków i innych miejsc wypoczynku oraz placów zabaw;
- zrewitalizowanie lub adaptowanie 80 obiektów zabytkowych użytkowanych na cele publiczne;
- zakup, odnowienie oraz adaptowanie na cele publiczne 14 obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa danego regionu wiejskiego;
- wsparcie 47 przedsięwzięć związanych z kultywowaniem tradycji społeczności lokalnych;
- stworzenie i wyposażenie 16 warsztatów, punktów usługowych w wyniku przeprowadzenia inwestycji oraz zakupu towarów służących przedsięwzięciom związanym z kultywowaniem tradycyjnych zawodów;
- zbudowanie, adaptowanie lub wyremontowanie (w połączeniu z modernizacją) oraz wyposażenie 1 217 obiektów publicznych pełniących funkcje kulturalne (w tym m.in. 759 świetlic oraz 254 domów kultury).

Projekty zrealizowane w ramach działania 2.4 *Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów* dotyczyły m.in. drobnych usług na rzecz mieszkańców obszarów wiejskich (1 652 projekty), usług na rzecz rolnictwa i gospodarki leśnej (1 010), agroturystyki (806), usług związanych z turystyką i wypoczynkiem (240), rzemiosła i rękodzielnictwa (142), prowadzenia na małą skalę przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych (92), wytwarzania materiałów energetycznych z biomasy (zagospodarowanie słomy, odpadów łąkowych, leśnych) oraz zakładania plantacji roślin wieloletnich przeznaczonych na cele energetyczne (62).

Wykres 6. Podział liczby projektów zrealizowanych w ramach działania 2.4 *Różnicowanie działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów* według działań SPO Restrukturyzacja...

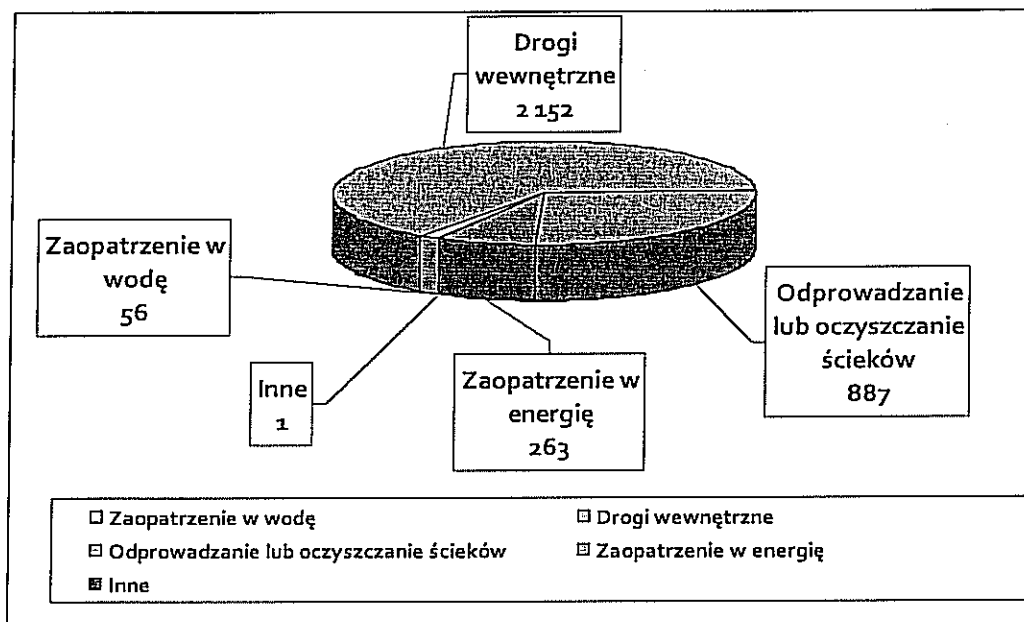
Źródło: Opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych MRiRW

Do efektów rzeczowych osiągniętych w ramach działania 2.5 *Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi* należy realizacja działania polegającego na regulacji stosunków wodnych na użytkach rolnych (melioracje wodne szczegółowe) o powierzchni ponad 2,7 tys. ha, a także realizacja inwestycji z zakresu melioracji wodnych podstawowych, które przyczyniły się m.in. do budowy lub modernizacji: 216 budowli piętrzących, upustowych i stopni wodnych, 14 zbiorników wodnych o objętości 2,7 mln m³, ponad 123 km kanałów, ponad 170 km wałów przeciwpowodziowych, 55 budowli wstrzymujących erozję wodną, 50 budowli regulujących, 31 stacji pomp⁴, a także 28,6 km dróg dojazdowych, niezbędnych do właściwego użytkowania obszarów zmeliorowanych.

⁴ Z wyjątkiem stacji wykorzystywanych do nawodnień ciśnieniowych.

Wsparcie udzielone w ramach działania 2.6 *Rozwój i ulepszanie infrastruktury związanej z rolnictwem* przyczyniło się do zrealizowania 3 359 projektów, które wpłynęły na poprawę warunków dostępu do infrastruktury blisko 3,4 tys. gospodarstw rolnych. Najwięcej spośród zrealizowanych projektów związanych było z drogami wewnętrznymi, których wybudowano lub zmodernizowano ok. 82 km. Ponadto realizacja projektów w działaniu 2.6 przyczyniła się m.in. do wybudowania lub modernizacji 1 044 indywidualnych oczyszczalni ścieków, 58 ujęć wody, 40 przyłączy do sieci wodociągowych, 35 przyłączy do sieci kanalizacyjnych. Efektem rzeczowym osiągniętym w ramach działania są także m.in. 362 indywidualne urządzenia zaopatrzenia w energię oraz 89 przyłączy do sieci energetycznej (elektroenergetycznej, gazowej, ciepłej).

Wykres 7. Podział liczby projektów zrealizowanych w ramach działania 2.6 *Rozwój i ulepszanie infrastruktury związanej z rolnictwem* według głównych elementów infrastruktury SPO Restrukturyzacja...

Źródło: Opracowanie własne IZ PWW na podstawie danych MRiRW

Z kolei w ramach *Pilotażowego Programu Leader+* wdrażanego w ramach działania 2.7 w Schemacie I realizowane były działania szkoleniowe, informacyjne oraz doradcze, służące zaangażowaniu mieszkańców w proces przygotowywania koncepcji rozwoju obszarów wiejskich i tworzenia partnerstw. Schematem I objętych zostało 857 gmin. Dodatkowo w Schemacie II wsparcie skierowane było do Lokalnych Grup Działania, które wdrażały plany w zakresie realizacji strategii dotyczących promocji obszarów wiejskich i animowania współpracy partnerów lokalnych. Schematem II objęto 852 gminy.

Załącznik nr 2. Podstawowe wskaźniki realizacji celu 6 Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013¹

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki realizacji celu 6 NSRO 2007-2013 (wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich).

Wskaźniki	2006	2007	2008	2009	Zakładana wartość wskaźnika w 2013 r.
Stopa bezrobocia na wsi (%)	13,0	9,2	7,0	8,0	13,5
kobiety	14,9	10,2	8,2	9,1	11,0
mężczyźni	11,5	8,5	6,1	7,2	14,5
Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej na wsi (%)	47,8	49,2	50,7	50,8	53,0
kobiety	39,6	41,2	42,2	42,1	44,0
mężczyźni	56,2	57,5	59,5	59,8	62,0
Liczba pełnozatrudnionych w rolnictwie indywidualnym na 100 ha użytków rolnych		14,5		*	11,0
Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu na wsi (%)	25,1	28,9	36,1	50,5	70,0
Osoby w wieku 15-64 lata zamieszkujące na wsi i uczące się (%)	17,3	17,5	16,9	16,6	17,0
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat zamieszkujących na wsi objętych wychowaniem przedszkolnym	21,4	23,1	28,5	37,5	30,0

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, <http://www.stat.gov.pl>

* wskaźnik obliczany jest z częstotliwością kilkuletnią

Spowolnienie gospodarcze zanotowane w 2009 r. miało wpływ na nieznaczne zwiększenie stopy bezrobocia na obszarach wiejskich do 8%, jednak zarówno ogółem, jak i według płci, wskaźnik ten kształtował się znacznie poniżej poziomu zakładanego w NSRO na 2013 r., który wynosi 13,5%.

Stały wzrost na przestrzeni lat wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 15 lat i więcej na obszarach wiejskich został w 2009 r. zahamowany i wyniósł niemal tyle samo, co w roku poprzedzającym (50,8%). Mimo tego, jeśli dotychczasowa tendencja wzrostowa zostanie zachowana, można oczekiwać osiągnięcia zakładanej wartości docelowej wskaźnika w 2013 r., która wynosi 53%.

Również na poziomie bliskim docelowego zakładanego w NSRO kształtuje jeden z dwóch zasadniczych wskaźników związanych ze zwiększaniem jakości kapitału ludzkiego na wsi. Odsetek osób w wieku 15-64 lata zamieszkujących na wsi i uczących się kształtował się w 2009 r. na poziomie 16,6% wobec zakładanego na 2013 r. poziomu 17,0%. Drugi z ww. wskaźników, tj. odsetek dzieci

¹ Dane na podstawie *Sprawozdania z realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 – przebieg realizacji w 2009 r.*, sporządzanego cyklicznie w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego. W chwili obecnej GUS nie dysponuje informacjami w zakresie wartości przedstawionych wskaźników za rok 2010.

w wieku 3-5 lat zamieszkałych na wsi, objętych wychowaniem przedszkolnym w 2009 r. zdecydowanie przekroczył wartość docelową dla roku 2013 (osiągając 37,5% wobec zakładanego poziomu 30%), przy czym wzrost tej wartości w 2009 r. to aż 9 p.p. (z poziomu 28,5% w 2008 r.).

Jednym z istotnych wskaźników rozwoju społeczeństwa informacyjnego, jest odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu na wsi. Przed akcesją Polski do UE wskaźnik ten kształtował się na poziomie około 5%. W 2009 r. można było zaobserwować jego znaczny wzrost (14 p.p.). Obecnie ponad połowa gospodarstw na terenach wiejskich posiada dostęp do sieci.